

Dr. Pécsi Dani, a budai ambulatórium rendelő-főorvosa: A gümőkór nemzetgazdasági szempontból.

Világszerte megindult a hadjárat az emberiség egészségének, épségének védelmére. – Az egészség megóvása, a betegségek megelőzése a kultúr államok legelső kötelességévé lett. Kultúra csak ott van, ahol egészség is van.

Az egészség megóvása iránt való érzék hajszál-fmomságú mutatója valamely állam műveltségi fokának, fejlettségének.

Az egészségért való küzdelem egyik legnehezebb munkája a járványos betegségek ellen irányul.

Hazánkban és egyebütt is, ha kolera, skarlát, diftéria, kanyaró, typhus, vérhas, stb. stb. fellép, a hatóság szigorúan elrendeli az elkülönítést és fertőtlenítést, megtesz mindent a baj elfojtására.

Máskép áll a dolog – sajnos – a legpusztítóbb népbetegséggel, a gümőkórral, melynél a fent említett intézkedések egyike sem kötelező hatóságilag. Miért? Hiszen mai nap az imént említett betegségek együttvéve sem ragadnak el annyi áldozatot évente, mint a gümőkór egymaga. Igaz, hogy a gümőkór nem olyan, mint a legtöbb heveny fertőző betegség, de veszélyessége éppen abban rejlik, hogy sokáig lappang, lopva támadja meg áldozatát, aki, mielőtt ágyának esik, máris bőségesen adja tovább a fertőzés csiráit környezetének. Es így az a körülmény nemhogy mentesítene a védekezés alól, de még veszélyesebbé teszi, hogy a gümőkórnál is életbe léptessük a kötelező bejelentést, elkülönítést és fertőtlenítést, szóval a legszigorúbb óvintézkedések fogantatását.

Ezzel szemben mit tapasztalunk? A gümőkóros, ha gyermek, látogatja az iskolát; ha munkás, a műhelyben; ha hivatalnok, az irodában; ha kereskedő, az üzletben, az utcán, az otthonában fertőzheti és fertőzi is embertársát a gümőkór bacillusaival.

De ha már a megelőzés munkájában ily minősíthetetlenül sokat mulasztottunk, mindent meg kellene tennünk a tüdőgümőkóros betegek gyógyítása érdekében, akkor, mikor az orvosi tudomány már matematikai biztonsággal dokumentálta, hogy a tüdőgümőkóros betegek 75%-a meggyógyítható a betegség kezdeti stádiumában. A tüdőgümőkór (illetve tüdővész) a szegény, a rosszul lakó, rosszul táplálkozó és rossz levegőben élő emberek betegsége, és éppen azért a tüdővészesek gyógyítása a szociális kötelességeit teljesítő állam és intézményeinek feladata.

Mennyi mindaz, ami ebben az irányban hazánkban történt?

A belügyminisztérium félmillió koronát vesz fel a tüdőgümőkór elleni védelemre, ebből fentart 20 dispensairet. A különböző kórházakban, van 21 pavilon gümőkóros betegek részére; a társadalom fentad 10 tüdőbeteg szanatóriumot, 1 nyári üdülőhelyet. 1 erdei otthont, 2 gyermekszanatóriumot, 1 szünidei gyermekelepet, 1.8 egyesületet szanatóriumok élesítése céljából. Legutóbb a nagyméltóságú ni. k. belügyminisztérium megalakította a, tüdővész elleni, ligát, mely a tüdővész elleni összes mozgalmaknak élére állított és átvette a „Tuberculosis” szerkesztését.

Oly betegség ellen, mondhatjuk oly járvány ellen, mely évenként állandóan 70.000 emberáldozatot követel, mindez a mozgalom és pénzáldozat elenyésző csekély, célra nem vezető.

Ily óriási nemzeti veszedelemmel szemben, céltudatos, nagyarányú küzdelmet kell az államink és a társadalomnak megindítani és folytatni, amely küzdelem nagyságának méretéről, költségeiről példát mutat nekünk szomszédságunkban, Németországban, a német birodalom munkáspénztára.

Amióta Koch Róbert 1882-ben felfedezte a gumókor bacillusában a gümőkór okozóját, azonnal megindult, különösen Németországban és a nyugati államokban az irtó hadjárat a tüdőgümőkór ellen.

Ismerve a baj okát, töviről-hegyire tanulmányozták a gümőkór-bacillus természetrajzát és megállapították ezen betegség megelőzését.

Már ezen szigorú óvintézkedések is nagy haszonnal jártak, mert gümőkóros halálozás Németországban 1882-1886-ig egyharmaddal kevesebb lett, mint azelőtt.

Azonban minden halálozási csökkenés dacára évente 100.000-nél több embert veszített Németország a gümőkór útján; különösen a szegényebb néposztály, a munkás nép között; míg ellenben a jobbmódú gümőkóros betegek dr. Brehmer görbersdorfi tüdőbeteg-gyógyító intézetében eredményes gyógyulást értek el.

Dr. Brehmer fényes gyógy eredményét speciálisan a hegyi levegőnek tulajdonította mindenki, mindaddig, míg dr. *dottweiler*, ki ugyancsak tüdőgümőkóros betegsége miatt dr. Brehmer intézetében gyógyulást talált, rá nem jött arra, hogy nem éppen a hegyi levegő az, am¹ jótékonyan befolyásolja a tüdőbetegeket, hanem az egész gyógyítóintézet *rationalis kezelés complexuma fizikai és diaetetikai alapon*; és ha a hegyi levegő helyett bármely fás és pormentes levegőben nappal huzamos ideig szabad levegőre fektetjük a beteget, éjjel pedig mindig nyitott ablak mellett hagyjuk aludni, egyébként pedig dr. Brehmernek utasításait követjük, különösen ha még hozzá orvosságos és szerrumos gyógyítást is alkalmazunk, zárt, ezen célra berendezett intézetekben, akkor még fényesebb gyógyeredményeket érhetünk el. Amint dr. *Dottweiler* ezen újabb módszere szerint rendezték be a tüdőbeteg-gyógyító intézeteket és pedig csakhamar 36 ilyen intézet nyílt meg Németországban jómódú betegek részére, az ott elhelyezett gümőkóros betegek gyógyulása oly fényes eredménnyel járt, hogy a munkás néprétegeket, mely annyi veszteséget szenvedett a tüdőgümőkór pusztításaitól, okvetlen részesíteni kellett ezen szanatóriumi kezelés előnyeiben.

És mi történik erre Németországban? Ő császári és királyi fensége, Augusztá-Viktória császárné és királyné protekturátusa alatt 1895-ben élére áll a gümőkórellenes mozgalomnak, Herceg Hohenlohe-Schillingfűrst birodalmi főkancellár, dr. Leyden és dr. Franckel titkos tanácsos közreműködése mellett, hogy dr. *Dottweiler* módszere szerint a tüdőgümőkóros betegek részére népgyógyító intézetet létesítsenek.

Azonban bármily gazdag és bármily fejlett is a német társadalom, bármennyire is igyekeztek az irányadó tényezők, sajnos, ezen hatalmas mozgalomnak csak 8 gyógyító intézet felállítása lett az eredménye 1895-től 1899-ig; azonban az a nagy haszna volt ezen gyógyító intézeteknek, hogy amint a német birodalmi munkáspénztár vezetősége meggyőződött ezen intézetekben elért fényes eredményekről, nem várt tovább a társadalmi akcióra, hanem saját kezébe vette a gümőkórellenes védelem vezetését és egymásután rohamosan, saját pénztárából, hatvan millió márka befekte-

téssel 99 ilyen népgyógyító-intézetet állított fel 60 millió márka költséggel, hol évenként 52.000 gümőkóros munkást gyógyítanak 75% gyógyulási eredménnyel. Ezen betegek kezelése évenként 86 millió márkába kerül a munkáspénztárnak.

Ezeken kívül azonban a munkásbiztosító pénztár, melynek körülbelül tizenöt millió tagja van, évi költségvetése hétszáz millió márka, összvagyon pedig két és $\frac{1}{3}$ milliárd márka, beteg munkások üdülő helyére $\frac{1}{3}$ milliárd márkát, egészséges kis lakásokra pedig szintén $\frac{1}{3}$ milliárd márkát áldozott.

Igy harcoltak a német birodalmi munkások a tüdőgümőkór ellen és az ő harcuk győzelemmel is végződött, mert míg 1885-ben 10.000 ember után a gümőkóros elhaltak száma 33 volt, 1896-ban a prophylaxis szigorú végrehajtása mellett leesett 22-re, 1910-ben a népgyógyító tudószanatóriumok; 14 éves működése után ezen szám leszállott 13-ra és az a szám is azóta folyton csökken.

Mіндеzen nagyszabású védekezések dacára azonban Németországban még mindig keveselik azt, mindinkább szélesebb és szélesebb mederbe terelik a tüdőgümőkórellenes küzdelmet, hogy ezen népbetegségnek teljesen a nyakára hágnak.

Igy a fent vázolt intézményeken kívül felállítottak még 90 gyermekszanatóriumot, 82 erdei otthont és iskolát, majdnem 900 tüdőbeteg gondozó intézetet, hol azt a 25% meg nem gyógyult gümőkóros beteget gondozzák, kik a zárt szanatóriumokból kikerültek.

Íme Németországban egy egészséges szociálpolitikai intézkedés, a munkásbiztosító pénztár megalkotása és a fejlett társadalom működése mily áldásos eredményhez vezetett. Milliőkat áldozhatott és ezen milliők áldozata megszorította lakosságát, nemzeti vagyont, jólétét, sőt gazdasági fellendülését nagyrészt ennek köszönheti Németország, mert hiszen 30 év óta legalább 5 milliőval ezen a címen szaporodott lakossága, a lakosság adózó képessége és vagyona pedig milliárdokkal.

Sajnos, hazánkban ma ott tartunk, ahol a németek 1882-ben, amidőn 10.000 ember után 33-at veszettek a tüdőgümőkór folytán és így mi ma 20 millió lakosságunk után évenként éppen 40.000 emberrel többet veszítünk mint Németország, amely mert akart, tudott is áldozni a tüdőgümőkór elleni harcában.

40.000 olyan embert veszítünk évente, akiket meglehetne menteni, ha a Németbirodalom munkáspénztár példáján egyszerre 80.000.000.- koronát befektetnénk dispensairekba, gyermekszanatóriumokba, gyermekotthonokra, szünidei telepekre, erdei iskolákra, erdei otthonokra és népgyógyító tüdőbetegszanatóriumokba. Ezen 80.000.000 befektetésen kívül kellene áldozni évenként 40.000.000 koronát a betegek gyógyítására és óvintézkedésekre (prophylaxis). Az egyszerre befektetendő 80.000.000 korona évi törlesztés és kamatja már benne van az évi 40.000.000 korona üzemenköltségben; ez a 80.000.000 korona tehát nemzeti vagyon, mely mint ingatlan örök időközéig szerepel, tehát csak befektetés. Tulajdonképpen az egész védelem évi költsége 40.000.000 korona. Eredménye pedig 40.000 olyan ember élete, mely a legértékesebb, úgy mint kereső, úgy mint pénzt és vért adózó polgár; azt hiszem ezen eredmény meghaladja a befektetett nagy tőke értékét.

Miután az államok legnagyobb tőkéje az ember, bizonyára akkor 40.000 ember élete és működése már többet jövedelmez, mint a ráfordított 40.000.000 korona, mert hiszen, ha 40.000 ember napi keresetét csak 3 koronában állapítjuk meg, az maga, évenként 43.800.000 millió korona nemzeti vagyont jelent, tehát

már 3,800.000 koronával többet jövedelmez, mint a ráfordított üzemköltség.

De nemcsak ez az egyedüli haszna van a megmentett 40.000 embernek. Ezek az emberek adózó polgárok is, kik évenként és fejenként legalább 100 korona közvetlen és közvetett adót jövedelmeznek az államnak, ami szintén évenként 4,000.000 korona többletet jelent. De ugyanezek az emberek egyben legalább 25% erejéig katona szolgálatot teljesítők is, tehát a véderőt is erősítik. Végre nemzetfentartási szempontból évenként 40.000 ember megmentése, egy népszámlálási cyclusban 400.000 lakos szaporodását jelenti. Két népszámlálási cyclusban 20 év múlva pedig a természetes szaporulattal többet egy millió magyarral!

Egy millió lakos évi keresete egy milliárdnál több! Adózó képessége pedig maga évenként 100 milliót jelent a magyar államnak, véderőben pedig legalább 200.000 embert. Így tehát, ha Németország példájára hazánk lakosainak számát emelni, a véderőt egészséges, hadiszolgálatra alkalmas emberekkel ellátni, a nemzeti vagyont pedig a felszaporodott lakosság munkaképességével sokszorosítani kívánjuk, akkor elő kell teremteni azt a nagy összeget, mely szükséges a gümőkór halálózása ellen való védekezésnél.

Ezeket a horribilis költségeket az államnak kell előteremteni, mert amint bebizonyítottam, pénzügyileg ez lenne Magyarország legfényesebb művelete.

Meg is teheti ezt az állam minden nagyobb megértetés nélkül, ha akarja. A nagyszabású beruházásokhoz szükséges 80,000.000 koronát az állam kölcsön adhatja (4%) törlesztéses kamatra, az úgynevezett *pénztári készletből*, az üzemköltséget pedig kivetheti adóba, mert hisz, amint fentebb bebizonyítottam, ugyanezen címen vissza is kapja már 10 év múlva az erre fordított évi üzemköltséget busásan, kamatostól.

Ha ezt megteszi az állam, akkor hihetetlen módon emeli az ország gazdasági fellendülését és egy csapásra a kultúrállamok sorába lépünk, ahol 10.000 ember után csak 13 hal meg gümőkórban.

Ha azonban az állam sem volna bevonható ilyen méretekben a mentőakcióba, akkor fel kell világosítani és apáthiájából felrázni az egész nemzetet, hogy a szükséges, igaz, nagy anyagi erőt előteremthessük erre a nagy nemzeti célra.

Lépjenek sorompóba a kisebb önkormányzati szervek, a vármegyék, a városok, községek és vessék ki a gümökórellenes küzdelemhez szükséges összeget *pótadó* alakjában, mint pl. az *útdót!*

Ha pedig ezek az önkormányzati szervek sem látják be ennek a szükségét és nem akarják ezt a harcot megvívni, meg kell mozgatni a társadalmat, a gazdaság földesúri osztályt, egyházakat és pénzügyintézeteket, biztosító intézeteket, kereskedelmi és gyári nagyvállalkozókat, a jótékony intézeteket, nőegyleteket, az összes betegpénztárat, a társadalom minden altruistikus intézményeit, hogy ezt a nagy összeget előteremtsük.

A gümőkór ellenes harc a nemzeti becsület ügye. Meglátjuk ki ébred erre a tudatra és ki teszi meg hamarabb kötelességét.